
Kilvar Kessler Finantsinspektsiooni podcastis: "Meile vihjeandmine meeldib!"

27. aprill 2021

Finantsinspektsiooni juht Kilvar Kessler ning Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja juht Mait Palts väidavad Finantsinspektsiooni [podcastis](#), et Eesti finantssektor ja muu ettevõtlusmaastik vajab vilepuhujate infot. Kuid vilepuhujate tegevuse tehnilise korraldamise ja tasustamise osas on nad eriarvamusel.

Paljudes riikides on vilepuhumine ja nende tegevus seadusega kaitstud ning kohati isegi kõrgelt

tasustatud. Nii sai näiteks USAs üks vilepuhuja väärt vihje andmise eest möödunud aasta sügisel umbes 114 miljonit dollarit. Eestis räägitakse aga teemast veel selle juuretasandil.

Finantsinspeksioonil on vihjetelefon veebilehel alates 2002. aastast. Sinna võivad finantsteenuste tarbijad pöörduda juhul, kui neil on kahtlus, et finantsteenuste pakkuja on rikkunud seadust. Finantsinspeksioon kasutab infot selleks, et ettevõtetele järelevalvet teha. Selle aasta detsembriks peavad ka eraettevõtted oma tegevuse vilepuhujate kaitse direktiiviga vastavusse viima ning võimaldama turvalisi vihjeliine.

“Meile vihjeandmine meeldib, sest inspeksiooni töös on vihjeandjad teinekord väärt abimehed,” lausus Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler Finantsinspeksiooni podcastis. “Negatiivsus vilepuhuja kontekstis on pärit ilmselt nõukogude ajast. Pealekaebamine oli siis levinud näiteks küüditamisega seoses ja see on jätnud ühiskonda valusa jälje. Põhjamaades vilepuhumine nii negatiivse alatooniga ei ole,” arutles Kessler teema üle, miks sõna vilepuhuja on Eestis veel negatiivse maiguga.

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja juht Mait Palts lisas, et erinevate direktiivide ja reeglite puhul on oluline mõista ka konteksti. “Eestis kasutatakse vilepuhumist pealekaebamise kontekstis. Oluline on see, kuidas inimesed ühiskonnas teatud mõisteid tunnetavad,” nentis Palts.

Vilepuhujad vajavad motivatsiooni ja kaitset

Vilepuhumist on Kilvar Kessleri hinnangul meile kõigile vaja. “Kuid tuleb arvestada sellega, et vile puhudes rikuvad töötajad lojaalsuskohustust. Näiteks, kui ettevõtte saastab keskkonda ja töötaja teatab sellest, siis võib ta oma töökohast ilma jääda. Kas ta tahab seda? Ilmselt mitte. Selleks need regulatsioonid – vilepuhujate direktiiv - ongi tehtud,” rääkis Kessler vajadusest vilepuhujaid motiveerida ning kaitsta.

Mait Palts lisas, et ei tohiks karistada inimest, kes teatab õigusrikkumisest. Ta tõi näite, kus meditsiinisektoris hakati süüdistama isikut, kes juhtis tähelepanu retseptide võltsimise teemale. “Olen nõus, et selliste inimeste aktiivsust ja initsiatiivi väärkäitumisest teavitamisel tuleks pigem julgustada. Välja tuleks jätta aga need juhtumid, mis on seotud pahatahtliku teavitamisega. Kättemaksuhimu on väga liikumapanev jõud,” tõi Palts näite negatiivsest vilepuhumise võimalikkusest.

Kuidas suhtub erasektor vilepuhujate direktiivi?

Mait Paltsi sõnul pole mõistlik panna käsu korras 1300 ettevõtet vilepuhujate kaitse direktiivi nõudeid täitma. “See pole mõistlik lähenemine, et riik ütleb õigusaktiga, et sa pead viima sisse mingid teavitamise meetmed. Sellega kaasneb töö inimestele ja kulud ning see tekitab trotsi,” märkis Palts. “Kui omanik tolereerib ettevõttes enda raha varastamist, siis on see tema probleem. Siis tekib küsimus, kas ta on ise rumal, sest paneb end tahtlikult halvemasse positsiooni või ta mõtleb sellele ja püüab organisatsioonis tekitada kultuuri, mis loob töötajas tahet teavitada,” rõhutas Palts.

Kilvar Kessleri sõnul on vilepuhujatel erinevad motiivid. Uuringud on näidanud, et inimesed ei taha ettevõtte probleemidest minna kohe riigile või meediale rääkima. Kui eesmärk on rikkumise kõrvaldamine, siis tahetakse muret kurta pigem oma organisatsiooni sees. “Selleks ongi vaja luua võimalused, mis aitavad inimestel rikkumistest teavitada ja probleemid lahendada enda ettevõtte sees. Kui inimene räägib riigile või mõnele organile ettevõtte probleemidest, siis on tagajärjed kordades hullemad enamasti,” nentis Kessler. Ta lisas, et ka Finantsinspeksioon uurib esmalt rikkuja enda käest, kuidas kavatsetakse probleem lahendada ja ei hakata kohe riigimalakaga vehkima. Eriti kui on tegemist pisemate kõrvalekalletega.

Vilepuhujaid on Eestis risti löödud

Avalikuks tulnud vilepuhumise juhtumeid on Eestis võrreldes muu maailmaga olnud suhteliselt vähe ja meie vilepuhumisjuhtumeid iseloomustab teinekord ka see, et vihjeandjad on avalikult risti löödud. Nii juhtus Silver Meikari ja Silvergate'iga, aga ka Danske või Nordea vilepuhujatega. "Need vilepuhujad on läinud ise meediasse või on nad sinna sattunud. Tuleks tagada vilepuhuja isiku konfidentsiaalsus, kui ta seda soovib," rääkis Kessler.

Finantsinspektsiooni vihjetelefoni on inimesed aasta aastalt aina aktiivsemalt kasutama hakanud. "Inimesed on läinud aktiivsemaks ja mina seda iseenesest tervitan. Enamasti on inimestel vihjates tõi taga ja nende motiivid on olnud heausksed," rääkis Kessler. Finantsinspektsiooni näidetel võib öelda, et neid kaasuseid, kus vihjena antud asi on lahenenud kuni süüdimõistva otsuseni välja, neid on olnud küll, lihtsalt avalikkus ei tea neist, lisas Kessler.

Meediasse minnakse probleemidega Kessleri sõnul enamasti siis, kui neid ei suudeta lahendada organisatsiooni siseselt ja ka pädevatest riigiasutustest abi ei paista. "See on iga inimese enda otsus, kui ta meediasse läheb," nentis Kessler.

Mait Paltsi sõnul ei saa väita, et Eestis vilepuhujatel praegu mingit õiguskaitset ei ole. Mittediskrimineerimise nõue on tema sõnul ka täna üsna lai ja kedagi suvalistel põhjustel Paltsi sõnul lahti ei lasta. "Meediasse jõuab väga väike hulk juhtudest. Need on teinekord kantud personaalsest solvumisest või kättemaksutundest," nentis Palts ja lisas, et ettevõtete sisene teavituste hulk on tegelikkuses kasvav ja suurem, kui avalikult näha on.

Kas vilepuhujad peaksid saama tasu?

Kui mitmetes arenenud riikides on vilepuhujad tasustatud, siis Eestis mitte. Mait Paltsi hinnangul pole see ka vajalik. "Ega kõike ei pea ka kopeerima, mis kuskil välja mõeldud on. Taust ja kultuur on ju erinevad," märkis Palts ja lisas, et õiguskuulekas käitumine peaks jääma ühiskondlikuks normiks.

Kilvar Kessleri sõnul vajaks tasustamise temaatika kindlasti suuremat avalikku diskussiooni. Vilepuhujate tasustamine on vajalik, et isikud ei tunneks hirmu oma töö kaotamise pärast, märkis Kessler ja lisas, et selles kontekstis pole tasustamine üldsegi halb idee ning vajaks Eestis laiemat diskussiooni. Sest vilepuhujaid ja nende infot on vaja tervele ühiskonnale.

Kuula tervet podcasti vilepuhujatest SIIT: